

In memoriam Nederlandse jezuïeten 2010 – 2011

Jan Kijm, Loek Ingen Housz, Jacques Mulders, Kees Schonk, Jos (Joop) Gadiot, Hans Bijmans, Guus van Hemert, Pater Gerard Fokke, Frans Jozef van Beeck, Ferd Heselaars

Jan Kijm

1921 – 2010

‘Wanneer men iemand wil helpen om uit te groeien tot een meer persoonlijk en menswaardig bestaan, is alleen iets te bereiken in een sfeer van volstrekte belangeloosheid. Dat een mens een dieper zicht op zijn eigen waardigheid gaat ontdekken, is slechts mogelijk langs de ervaring van respect voor zijn waardigheid en vrijheid, waartoe men hem hoopt op te roepen. Hoezeer een mens bij zijn inspanningen ten dienste van anderen ook behoefte heeft aan succes, dit laatste moge niet domineren, omdat het de belangeloze liefde stoort, welke de enige sfeer vormt, waarin men een ander mens kan helpen in fundamentele problemen van zijn bestaan’. (Psychologie, p.216-218).

Deze grondleggende woorden, waarmee Pater Jan Marie Kijm (1921) vorm heeft gegeven aan zijn bijdragen in pastoraal en psychologie, tekenen ook op een diepere wijze de mens, die hij tijdens zijn leven geworden is. En daarin verschilde hij merkbaar van zijn oudste broer, en van broer Piet Kijm s.j. (1918- 1990), wiens Jezuitenleven twee jaar eerder een aanvang nam, - ‘een, die er op uittrok’ –, en dat zich voornamelijk afspeelde in dienst van de missie in Indonesië.

Geboren in Amsterdam (1921) sloot Jan zijn opleiding Gymnasium B af op het Ignatiuscollege aldaar in hetzelfde jaar als waarin zijn intreden in de orde te Mariëndaal te Grave plaatsvond (1939). Vanwege de oorlog vond de filosofie- studie plaats in Eijsden (L.). Direct na de bevrijding begon hij met zijn studie Psychologie aan de Katholieke Universiteit in Nijmegen (1945-1951). Heel geconcentreerd studierend, maakte hij daar o.a. kennis met de meer fenomenologische benadering van het vakgebied. Voor examens slaagde hij cum laude. Tijdens de eerste maanden van zijn studie Theologie te Maastricht (1951- 1955), verdedigde hij met succes zijn proefschrift en verwierf daarmee de doctorstitel. Tot priester gewijd in 1954, en na zijn tertiaat, werd hij vanaf 1956– voor heel zijn leven – lid van de communauteit van het Berchmanianum. In dat huis is hij achtereenvolgens lid geweest van het consult van de communauteit en van de Faculteit.

Aanvankelijk staat zijn taak als ‘aanvullend vak’ in dienst van de opleiding van jonge medebroeders. Daarin volgt hij Pater Jan Ellerbeck op. Op het gebied van pastoraal psychologie is nog veel werk te doen. Zijn cursus omvat 30 lessen. Daarin probeert hij ‘de stof niet naar voren te brengen als een aanpassing van een leerboek. Hij bouwt zijn lessen op vanuit de eigen situatie van de leerlingen om beter kansen op resultaat te hebben. Want, ‘een cursus in de psychologie moet zelf een voorbeeld zijn van toepassing van de psychologie. Zodat leerlingen

in contact met de docent beleven hoe, hetgeen als leerstof wordt aangeboden, zijn uitwerking heeft in de omgang tussen mensen. Het is het eerste gebied waar 'de theorie' in praktijk wordt gebracht. Bovendien mogen deze bijdragen in het curriculum bewerken, dat een mentaliteit kan groeien van respectvolle belangstelling voor de medemens en van begrip voor het mysterie van het menselijk bestaan, dat men in de ontmoeting met anderen mag leren kennen (p. 10 / 11)'. Wellicht laat hij in deze 'aanbiedende vorm' van de leerstof al duidelijker zien wie hij zelf ten diepste is: aanbiedend, ontvangend, afwachtend, teruggetrokken, en uiteindelijk ook sterk introvert.

In deze jaren bekwaamt hij zich op basis van het bovenstaand model ook om de groep scholastieken te begeleiden op kampen van de Bouw-orde in Frankrijk. Voor die perioden brengt hij eigen psychologische overdenkingen naar voren, rond onderdelen van het soms inspannende werk, tezamen met klassieke geestelijke onderwerpen voor een dagelijkse meditatie, bijeengebracht in de bundel 'Bouwen voor God ' (1959).

Intussen verbindt hij zich ook 'met grote liefde' aan het werken met zgn. afwijkende kinderen. 'Op dat gebied gebeurt er al buitengewoon veel in Nederland. Daarin heeft hij een taak ontdekt. Hij poogt een wetenschappelijke fundering te leveren voor het enorme pedagogische en didactische beïnvloedingswerk ten dienste van het gehandicapte kind'. Hij is lid van de redactieraad van een tijdschrift, schrijft artikelen op dit gebied, ook voor publicatie elders, houdt lezingen, doceert aan het Mgr Hoogveld Instituut in Nijmegen, en steunt het Katholiek Bureau voor het Lager Onderwijs in Den Haag.

Hij ondersteunt regelmatig studiedagen op dit gebied gehouden. Zoals hierboven reeds vermeld, zonder vertoon van een wetenschappelijke pretentie biedt hij een helpende hand aan de velen, die met realisme en toewijding dagelijks hun zorgen geven aan het gestoorde kind', schrijft hij zelf (1962).

Een ingrijpende en voor hem best moeilijke verandering van omstandigheden is het sluiten van het Berchmanianum als huis van opleiding, en de daarop volgende verhuizing naar de KT(H)U te Amsterdam. Aanvankelijk blijft hij daar de functie vervullen van Buitengewoon Hoogleraar psychologie in de afdeling gedragswetenschappen van de mens. (1967-1970). Maar het wordt al gauw duidelijk dat de veel grotere omvang van dit instituut, alsmede ook de grotere gevarieerdheid van aard en aantallen deelnemende docenten en studenten, voor hem een te zwaar beroep doen op de bij hem aanwezige energie.

Maar naast het bovenstaande had hij in de voorliggende periode ook een aantal taken gehad ten aanzien van medebroeders en andere religieuzen. In het Berchmanianum was hij een aantal jaren als spiritueel en leraar verbonden met het Juvenaat voor jonge S.J.-broeders. Voor een enkele zusters congregaties, en daarbij mogen in ieder geval genoemd worden de Zusters Ursulinen van de Romeinse Unie, was hij gedurende een aantal jaren biechtvader, docent in de psychologie, gaf conferenties, gaf als bijdrage lessen aan deelnemers van bijeenkomsten voor vernieuwde vormen van schoolcatechese. Hij was gedurende enkele jaren directie-assistent op het Hoger Katechetisch Instituut (HKI). Ook op het niveau van de eigen S.J.Provincie verleende hij assistentie. En

regelmatig werd hij gevraagd als leider van retraites voor met name vrouwelijke religieuzen.

In de tweede helft van de 80er jaren vertoonde zich een groeiende verzwakking van zijn gezondheid. Dat resulteerde in een duidelijke vermindering van werkzaamheden. Een bypass-operatie werd noodzakelijk. Dat gebeurde in Maastricht. Na herstel moest zijn leven duidelijk rustiger gaan verlopen. Hij vond daarvoor een aangepaste plaats als inwonend spiritueel en raadgever bij de Zusters van het Arme Kind Jezus in Huize Loreto te Simpelveld (1990-2007). De nog aanwezige energie besteedde hij zowel als voorganger, biechtvader en raadgever ten dienste van de Zusters, als aan het bijhouden van spiritualiteit en aan interesse in de ontwikkelingen van zijn vakgebied. Naar vermogen maakte hij deel uit van de plaatselijke S.J.-communauteit in Limburg, terwijl hij huisgenoot bleef op het Berchmanianum. Verdere verslechtering van zijn hart maakt een definitief verblijf aldaar noodzakelijk. Hij is daar op 21 november 2010 overleden.

Eenzijdig was hij ten laatste een oud en gebrekkig mens. Het was een eerlijke geste dat we bij zijn uitvaart over hem lazen uit de Klaagliederen (3., 18, 23, 24): Ik leef zonder hoop. Ik blijf er aldoor aan denken. Het vergiftigt mijn leven en weegt op mij als een last. Maar ook: Uw grote trouw is iedere morgen weer nieuw. Ik behoor aan de Heer', - zegt mijn hart -, 'Hij blijft mijn hoop'.

Loek Ingen Housz

1911 - 2010

Niemand zal het vroeger ooit bedacht hebben, hijzelf nog het minst, maar Pater Loek Ingen Housz, Ludovicus Johannes Maria, voltooide bij zijn heengaan op 10 december 2010 j.l., - op zes maanden na -, honderd levensjaren. Natuurlijk groeiden gedurende de laatste jaren in menig opzicht beperkingen in gezondheid en levenskracht. Daarom werd het, ondanks een redelijk herstel van een heupfractuur in 2004, toch wenselijk om de nog komende jaren wat meer zorg te ontvangen in het huis voor bejaarde Jezuiten op het Berchmanianum in Nijmegen. Ook binnen het gezin, waarin hij geboren werd, met twee oudere en drie jonge broers en vier jongere zussen, werd hij de langst levende nakomeling. De ruim 99 jaren van zijn leven omspannen daarmee nagenoeg een volledige eeuw. Tijdens dit grote aantal jaren kreeg hij in zijn leven deel aan allerlei en vaak snelle ontwikkelingen, inclusief het plaatsvinden van twee wereldoorlogen. Dat vroeg telkens om aanpassingen in vormen van leven, in beleefde spiritualiteit binnen de Jezuiten-orde en de Kerk, in de elkaar opeenvolgende culturen binnen de samenleving, en in de oordeelvorming omtrent de diepere lagen van het mensenleven. In de eerste helft van zijn volwassen leven kwamen daar ook nog bij de sterke omvormingen van land en maatschappij in het nieuw te vormen Indonesië, waarvan hij de eerste fase van opbouw en herordening heeft meegemaakt, meestentijds vanuit Batavia, tegenwoordig Jakarta.

Binnen Breda, sinds de XVIe eeuw wisselend verbonden met het Huis van Oranje Nassau, en vanaf 1853 zetel van een r.k.bisdom in Nederland, woonde de familie Ingen Housz centraal in de binnenstad in een patriciërshuis annex bank, vlakbij de Grote Kerk. Als katholieken vormden ze samen met anderen een hechte traditionele religieuze en culturele gemeenschap. Loek werd daar als derde zoon in 1911 geboren. Binnen dat later grote gezin groeide hij op temidden van zussen en broers.

Met het oog op een goede opleiding doorliep hij als intern op het S.J.- Canisiuscollege te Nijmegen gymnasium A, en trad, na zijn eindexamen (1929), te Grave in de orde. Al heel spoedig daarna kreeg zijn leven direct al een missionaire bestemming. Zoals toen gebruikelijk vertrokken enkele novicen binnen het tweede jaar van het noviciaat reeds naar 'de Oost'. Hij was er één van. Vanuit Marseille begon in augustus 1931 per 'Patria' hun reis naar Nederlands Indië. Daar aangekomen, volgde in september het uitspreken van de eerste religieuze geloften in de kapel van het noviciaat te Giri Sonta op Java. Toentertijd verliep daar de opleiding tot Jezuïet nog in het Nederlands, en startten de scholastieken met het leren van de moeilijke taal van het Javaans. Vervolgens kwam er een driejarige studie van de filosofie in Yokyakarta tezamen met andere Nederlandse en Javaanse medebroeders. Voor een jaar kreeg hij als 'bidell' de zorg toevertrouwd voor de organisatorische zaken.

Intussen was thuis zijn twee jaar jongere boer Carel de studie voor het priesterschap begonnen bij de wereldheren, en zou een zes jaar jongere broer Noud ook bij de S.J. gaan intreden, en bovendien Loek achterna gaan naar Nederlands Indië.

Voor Loek wachtte een wellicht onverwachte bijzondere opdracht. Hem werd, met het oog op een zich ontwikkelende toekomst, door de missie-overste gevraagd, een studie 'rechten' te gaan doen aan de Rechts Hogeschool te Batavia; candidaats- en doctoraal examen (1935-1939).

Vervolgens de studie van de Theologie in het Canisianum te Maastricht terwijl in mei van dat eerste schooljaar 1939/1940 de bezetting door de Duitsers een aanvang nam. Met als gevolg dat deze studie deels in Maastricht plaatsvond, deels in het retraitshuis Molenberg te Heerlen, Zuid-Limburg (1939-1943). Ook daar werd hij gevraagd 'bidell' te zijn. De priesterwijding vond in die jaren plaats in de kapel van het studiehuis van de Duitse Jezuïeten in Valkenburg. Voor Loek had dat plaats in 1942, waarna het tertiaat volgde in Grave (N.B.). Maar terugkeer naar Java was vooralsnog niet mogelijk.

Gelukkig verbleef hij in die jaren in het Zuiden van Nederland. Dat werd reeds in de 2e helft van 1944 zo goed als helemaal 'bevrijd' van de Duitsers. Toen ook de Japanse bezetters van Indonesië (1942-1945) werden verslagen en de wereldoorlog een einde nam in mei 1945, stapte Loek reeds begin augustus 1945 in Marseille op de boot, de 'Oranjefontein', waarmee hij na een aantal weken weer opnieuw Java bereikte: Jakarta, niet meer Batavia. En met die laatste woorden wordt de diepingrijpende wijziging aangegeven, die zich in, nú, Indonesië had voltrokken. Nog afgezien van het feit, dat de Nederlandse medebroeders in de tussentijd heel moeilijke kampjaren achter de rug hadden, verbonden soms met ziekte en dood, terwijl Loek, tezamen met enkele andere medebroeders, als 'verse' krachten daar arriveerden.

Vorbereid door zijn eerste 10-jarige verblijf op Java, heeft Loek zich, temidden van anderen, uitermate ingezet om vanuit een gegroeide situatie aan een nieuwe vorm van toekomst te bouwen. Snel na zijn terugkeer wordt hij vice- missiesuperior, hetgeen zich nog enkele keren herhaalde gedurende de volgende jaren. Vanaf januari 1946 is hij vice-rector en daarna (1948-1953) rector van het Canisius College in Jakarta. Dat herhaalde zich nog een keer van 1962-1967. In die perioden was hij ook leraar in Nederlands, maatschappijleer, godsdienst, en vooral economie. In de eerste periode van zeven jaar was hij tevens

congregatie- directeur van de hoogste klassen, en voorzitter, secretaris of bestuurslid van diverse katholieke verenigingen.

Van 1953-1962 lag zijn hoofdtaak bij het Apostolisch Vicariaat, dat vanaf 1956 veranderde in (Aarts)bisdom Jakarta. Hij was daar een zeer gewaardeerde rechterhand van mgr A. Djajasepoetra s.j.: gedelegeerd, later algemeen, bisschoppelijk vicaris, secretaris, archivaris, procurator, officiaal, gedelegeerd rechter. En dan benoemen we alleen nog maar de functies, zonder te omschrijven wat deze allemaal gevraagd hebben van degene, aan wie deze waren toevertrouwd. Eindelijk voor de eerste keer op verlof in 1959 liet hij aan mensen horen: 'dit zal wel de laatste keer zijn. In de toekomst gaan we niet meer op verlof!'

Degenen, die Loek gekend hebben tijdens zijn leven, weten maar al te goed: zijn toegewijd leven was gegrondvest op wat hij aan waardevolle klassiek katholieke traditie had ontvangen: vanuit zijn familie, vanuit zijn vorming en opleiding in de orde en in de kerk, en vanuit wat Gods genade in hem bewerkte, waarvoor hij zich in het navolgen van zijn roeping dag in dag uit in grote trouw beschikbaar stelde. God maakt jezelf attent op het Evangelie en op het Leven in wat er in eigen leven en om je heen gebeurt, was een van zijn opmerkingen van toentertijd.

Na ruim twintig jaar zichzelf te hebben gegeven, moest toch in 1967 worden vastgesteld: voor hem is het beter wanneer hij vanuit Indonesië naar Nederland en de SJ.-provincie aldaar terugkeert. En zo geschiedde het. Met een duidelijk verzwakte gezondheid mocht hij het kalmer aan gaan doen als lid van de communiteit van het Aloysiuscollege in Den Haag (vanaf 1968). En dat bleek reeds hierboven: hij mocht dat nog vele tientallen jaren blijven doen. Hij bleef een man die nuchter op zaken ingaat.

Ruim 10 jaar werkte hij op het bureau van de deken van Den Haag, toen een medebroeder, als een zeer gewaardeerd secretaris en later assistent; dat alles op grond van zijn uitgebreide kennis van zaken en kundigheden uit zijn Indonesische tijd.

In de communiteit heeft hij jarenlang, zeer consciëntieus en zonder zenuwen, zorg gedragen voor het beheer en beschikbaar stellen van de financiën. Hij verzorgde de post. Zeer trouw volgde hij het levensritme in de communiteit.

Maar dat voltrok zich met behoud van de dagindeling, waaraan hij in Indonesië gewend was geraakt. Dagelijks gaf hij de nodige tijd aan overweging, gebed, individuele viering van de Eucharistie en bidden van het brevier. Graag nam hij deel aan de dagelijkse bijeenkomsten van de gemeenschap. Heel vaak gaf hij daaraan ook een bijdrage. Hij was een man die nuchter op zaken kon ingaan. Met een open mind en met zorg keek hij naar mensen. In persoonlijke contacten stelde hij zijn hulp aan hen beschikbaar. Op den duur bracht de verzwakking van zijn zenuwen met zich mee dat hij niet goed meer tegen grote gezelschappen kon.

In het persoonlijke contact, met zijn familie, maar ook met medebroeders en medewerkers voor de verzorging van het huis, kwam hij nog lange tijd zeer uitnodigend voor de dag. Aan dat soort ontmoetingen gaf hij een voorkeur. Zij bleken heel vaak naar beide kanten vruchtbaar. Een van de vroegere medewerksters, tevens beeldend kunstenaar, schreef daarover naar aanleiding van Loeks overlijden: 'We wandelden veel samen, hadden van tijd

tot tijd de slappe lach, en uiteraard ook serieuze gesprekken'. Voor Loek was het heel belangrijk te weten dat ik katholiek gedoopt was. Ik was echter een heel andere kant op gegroeid. Veel hebben we daarover gesproken; soms hadden we heftige meningsverschillen. ... Ik denk dat Loek zich zorgen maakte om 'mijn zieleheil'. Het heeft hem moeite gekost om die zorgen los te laten, en erop te vertrouwen dat ik niet 'verloren' zou gaan. Nog kan ik glimlachen om zijn legendarische uitspraak: 'Weet je, je bent dan wel een boeddhist, maar je bent toch een goed mens'. Gaandeweg werd duidelijk dat we ook veel gemeen hadden in onze geloofsbelevens. Bij zijn 89e verjaardag heb ik een schilderijtje gemaakt dat dit probeerde uit te beelden: twee stilzittende en luisterende figuurtjes. Ieder op zichzelf en toch samen één; uitbeelding van: Waar er twee of drie in mijn naam bijeen zijn, daar ben Ik in hun midden (Mt 18, 20). Loek hield veel van deze kleine voorstelling, hij kon erover glunderen met plezier. Hij was echt zo'n dankbare mens'. En wij mogen denk ik terecht daaraan toevoegen: ook toen, bleef Loek een ware, missionerende mens!

Gedurende vele jaren wist hij zich goed bezig te houden. Maar de laatste jaren heeft hij geleidelijk aan levenskracht verloren. Het geleidelijk aan sterven van zijn dierbare naaste familieleden, verzwakkingen van zijn lichamelijke conditie en enkele operaties vanwege zijn gezondheid, groeiende moeite met zijn gezichtsvermogen, toenemende doofheid, een heupfractuur, waren daar deel van. Geleidelijk kwamen deze zaken ook zijn leven vullen. In verwachting van zijn Komende Heer is hij in 2010 gestorven en begraven.

Jacques Mulders

1921 – 2010

Wie het leven en de persoon van Pater Jacques Mulders, Jacobus, Carolus Matteus, een beetje kent, zal zich zeker herinneren hoe hij, als het donker en

helder was, veel vaker dan wij beseften naar de sterrenhemel ging kijken, vaak zonder kijker, ofschoon die onder zijn bereik lag. Daar hield hij van. Daarin werd hij meegenomen: 'die onverklaarbaar grote ruimte, daarin de kleine aarde en de nietige mens: dat roept vragen op waarop we ons hele leven geen antwoord krijgen'. Hij raakte vol verwondering, vol bewondering over schepping en Schepper, aan wie hij zich vol vertrouwen overgaf, zich geen zorgen makend over het hiernamaals. 'We zullen wel zien' waren dan zijn vaak terugkerende woorden. Een getalenteerde mens, voor wie de opleiding gymnasium A een brede belangstelling had geopend, welke op allerlei manieren in zijn leven werd aangesproken: in mensen, in situaties, in wat hij las of bestudeerde. Dit lijkt ook een familie-eigenschap geweest te zijn. De trekken ervan kun je eveneens terugvinden bij zijn drie oudere broers, waarvan er twee tevens medebroeder waren, en zijn twee jongere zussen. Bij ieder van hen zijn deze op een heel eigen wijze uitgegroeid. Nu hij in de laatste maand van 2010 is heengegaan, heeft hij hen, met zijn leeftijd van bijna negentig jaren, allen overleefd.

Maar de dood was al heel vroeg in zijn leven aanwezig. Geboren in 1921 moest hij, evenals het relatief grote gezin, 10 jaar later reeds zijn jong gestorven vader gaan missen. Na zijn intrede (1939) omvatten de traditionele opleidingsjaren voor hem het noviciaat, het junioraat, filosofie en theologie (beide afgesloten met een licentiaatsexamen) met

daartussenin 1 jaar surveillance op het Canisiuscollege te Nijmegen. Vergeleken met anderen was dat een relatief korte periode. Voor hem werd een taak als professor voorzien op het theologaat in Maastricht. Daartoe werd hij, na zijn priesterwijding (1949), naar Rome gestuurd voor het verwerven van het doctoraat in de Theologie op de Universiteit van de Gregoriana. Daarna volgde nog een jaar opleiding in Liturgie in Innsbruck, Oostenrijk (1951-1954). Tijdens die periode ontstond er een vruchtbaar contact tussen hem en zijn medebroeder en theoloog Karl Rahner s.j.

Zo voorbereid mocht hij met zijn taak in de opleiding van medebroeders en anderen een aanvang maken gedurende de jaren, dat binnen het geheel van de Kerk zich allerlei ontwikkelingen voordeden, mede onder invloed van de inspiratieve Paus Johannes de XXIIIe. Zijn taakopdracht in Maastricht omvatte dan ook fundamenteel theologie, dogmatische theologie cursus maior, en liturgie. Op een open wijze, zoals paste bij wie hij zelf was, heeft hij zich van die taak terdege gekweten. En daarnaast groeide het aantal verzoeken om als docent op verschillende vlakken ondersteuning te geven in opleiding en vorming van verschillende groepen broeders en zusters, en van geïnteresseerde leken: op het vlak van de Oecumene, of ten dienste van de HTS in Twente, of in vormen van toerusting en kadervorming binnen de kerk van Nederland. En thuis, in het kader van de grote bibliotheek van het theologaat Canisianum, paste het helemaal bij wie Jacques was: ten dienste van de bibliotheek probeerde hij vormen van moderne aanpak in te voeren, en werd hij directeur van het micrografisch archief (1958-1976).

Ook de vorming en opleiding in Nederland van religieuze priesters en wereldheren bleef niet onveranderd. Het aantal roepingen daalde. Niet alle betrokken groepen binnen de kerk konden voldoende voorzien in een hogere onderwijs-kwaliteit voor filosofie en theologie. Samenbundeling kwam in het

perspectief. Naast de Theologische Faculteit aan de Katholieke Universiteit Nijmegen verbonden zich in de tweede helft van de zestiger jaren de groot-seminaries tot vier Katholieke Theologische Instituten, die gelegen waren in Heerlen, Tilburg, Utrecht en Amsterdam.

De Jezuïeten kozen daarbij bewust voor de agglomeratie in Amsterdam, als een plek waar de confrontatie tussen modern leven en theologie als het ware dagelijks werk was. Ook de opleiding verhuisde in 1967 daarheen. Maar voor Jacques ging het beten dat hij geen deel zou gaan uitmaken van de staf van de KTU te Amsterdam. In zijn eigen woorden: 'dat bericht sloeg in alsof het heelal instortte. Wat moet ik nu? IJSCO's gaan verkopen?' Om aanwezig te blijven bij de afronding van het theologaat in Maastricht, inclusief de werkelijk grote en kostbare bibliotheek waarvoor hij voorlopig de verantwoording kreeg, en waarvan slechts een gedeelte overkwam naar Amsterdam, verbleef hij nog 2 jaar in Maastricht en Spaubeek. En als taak werd hem gevraagd om vanaf eind 1969 socius en secretaris te worden bij de Provinciale Overste in Den Haag (1969- 1981). Het leek erop dat hij nu van docent bestuurder werd. En niet alleen bij zijn eigen orde, o.a. als voorzitter van de Sint Bonifacius Stichting, maar ook als bestuurder, en later president van het college van curatoren, van de KTUA (1974- 1983). Met de ervaring als beheerder in Maastricht rekenden de medebroeders in Den Haag er op, dat hij ook in hun huis die zorg zou willen verlenen (1973- 1992).

Anders dan zijn oudere broer, heeft Jacques de aard om, net zoals hij de sterrenhemel beschouwt, perspectief te ontdekken in wat hem overkomt of waarmee hij bezig is. Daardoor was hij in staat om vrij spoedig over de zojuist vermelde breuk in zijn levensloop heen te komen. Jacques was muzikaal; zeer bedreven op piano en orgel, al van heel vroeg in zijn leven. Diep genietend van muziek werd dat voor hem een cadeau, dat zijn hart kon openen. Diezelfde ervaring kon hij hebben bij het componeren van melodieën voor een klokkenspel in Den Haag. Hij opende dan het raam en genoot van die muziek. Hij werd innerlijk gevoed door waardevolle inzichten via gesprekken of het lezen van goede geschriften. Het spirituele dat hij tegenkwam als priester, deed beroep op zijn ziel en hart. In juli 1981 neemt hij in Lourdes deel aan het 42e Interationaal Eucharistisch Congres. Hij werd gevraagd daar een voordracht te houden over 'de Rituele gestalte van de Eucharistie'. Hij schrijft daarover: 'Ik ging met innerlijke reserve op stap; als het maar niet alleen een 'vrome' bijeenkomst zal zijn. Ik heb in een intens menselijk samenzijn daar meegemaakt wat ik in mijn voordracht over ritën naar voren had gebracht: ritën zijn gebeurtenissen, waardoor mensen in communicatie treden met de Bron van het leven; of beter: waarin de Bron in communicatie treedt met ons, en waarin ook de communicatie met anderen en met jezelf gegeven wordt. Heel die week was één rite. Daar heb ik ervaren dat de Kerk eigenlijk springlevend is, en met name ook vanwege de contacten met vele jongeren. ... Voor sommige mensen betekende die week een totale ommekeer in hun leven. Daardoor gestimuleerd ben ik in mijn voordracht uitvoerig ingegaan op de betekenis van ritën. ... Een wonderlijke week! En je komt er beter van terug. Belangrijk om dit te hebben meegemaakt in de huidige tijd met zoveel spanningen en verwarring. Het is waar wat iemand zei: een goede rite geeft je weer identiteit; dan vind je jezelf weer terug'.

Eenmaal opgeleid om in de gemeenschap docent te zijn, vindt Jacques, na het einde van Maastricht, langs wegen van oecumene, liturgie, kerkmuziek, en open vormen van theologisch discours, toegang tot situaties, waarin met name lekenmensen ondersteuning en bemoediging zoeken, zodat ze de ontwikkeling van de katholieke gemeenschap in steeds groter aantallen kunnen gaan dragen, pastores daarbij inbegrepen.

Van 1979-1992 is hij in het bisdom Rotterdam omwille van zijn kundigheid een zeer gewaardeerd lid van het Diocesaan Pastoraal Centrum, met bijzondere aandacht voor liturgie. Wanneer in diezelfde periode, medebroeders op het niveau van de orde officiële bijeenkomsten hielden, werd hij herhaaldelijk als lid daarvoor gekozen. Dat alles heeft hem toen heel veel goed gedaan. Achteraf betreurde hij het niet meer, dat hij geen gelegenheid kreeg als professor deel uit te maken van de KTUA. Hij genoot er van om leken en priesters te mogen laten delen in zijn heel grote en zelf doorleefde kennis van de liturgie en de theologie van de Kerk. In de doolhof van de echte en onechte vernieuwing kon hij hen op een aannemelijke wijze een kompas aanreiken.

Zichzelf vergelijkend met een kok die anderen leert koken, vervaardigde hij een veel gebruikt boekje, dat als richtinggevende titel droeg: 'Kernhandelingen van de Eucharistie'. Temidden van al deze elementen uit zijn nieuwe vorm van werkzaam leven, straalde hij mede verwondering en dankbaarheid uit, geloof en liefde. 'We hoeven niet alles te begrijpen' waren geliefde woorden die regelmatig zijn explicaties onderbraken.

Intussen kent zijn leven ook onprettige elementen. In 1990 overkomt hem tweemaal een auto ongeluk. Bij de eerste keer alleen maar schrik, bij de tweede keer ziekenhuis en een lange periode voor revalidatie van breuken en kwetsuren. De gevolgen hiervan gaat hij de rest van zijn leven meedragen. Ook gaat hij last krijgen van andere kleinere inbreuken op zijn gezondheid. Daardoor wordt het hem duidelijk dat het gepast is om zijn lidmaatschappen en verplichtingen geleidelijk aan neer te leggen. Grote waardering ontvangt hij daarbij voor de wijze, waarop hij aan zijn taken op een open, inspirerende en bemoedigende wijze vorm heeft gegeven, ten dienste van een kerkgemeenschap die haar boodschap trachtte te beleven in dikwijls sterk gewijzigde omstandigheden. Maar terwijl hijzelf ieder jaar nog in leeftijd toenam, onderging hij met tussenpauzen het overlijden van al zijn naaste gezins- en familie-leden, van dierbare vriendinnen en vrienden.

De laatste paar jaar van zijn leven verbleef hij in het Berchmanianum in Nijmegen als lid van de communiteit voor bejaarden en verpleegden. Daar kreeg hij de zorg die nodig was. Maar desondanks was hij vanuit zichzelf tot bijna op het laatst in staat om het perspectief op het hiernamaals te verklanken in het bespelen van het orgel tijdens liturgische vieringen. Één week voor Kerstmis 2010 is Jacques gestorven. Bij zijn uitvaart klonken enkele woorden van de apostel Paulus, die Jacques zelf bij de begrafenis van zijn moeder gebruikte, die, na de dood van vader, zovele jaren als eerst verantwoordelijke al haar kinderen na de dood van vader had opgevoed, Jacques inclus: Wees standvastig en onwankelbaar, en zet u altijd volledig in voor het werk van de Heer, in het besef dat voor de Heer uw inspanningen nooit vergeefs zijn (1 Kor. 15, 58).

Kees Schonk

1929 – 2011

Wanneer we ons met een ontvankelijk hart openstellen voor het nu voltooide leven van Pater Kees, Cornelis Hendrikus, Schonk, dan ontwaren we in hem een innerlijk spanningsveld. Enerzijds komen we in hem duidelijk aanwezige talenten tegen van ziel en geest. Anderzijds bepaalden vanaf zijn geboorte ook lichamelijke gebreken aan zijn voeten de mogelijkheden tot uitgroei van wat in hem was neergelegd. In een aantal opzichten verliep zijn leven anders dan het bestaan van gezonde leeftijdgenoten. Mensen die met hem op een persoonlijke wijze in geestelijk contact mochten staan, hebben in groeiende mate mogen ervaren, een diep spirituele medebroeder in hem te ontmoeten, geworteld in Gods Geest. Geen spectaculair leven, maar met zijn beperkte actieradius heeft hij zich als priester helemaal kunnen geven.

Kees Schonk werd in 1929 te Rotterdam geboren in een katholiek gezin. De crisisjaren waren begonnen. Zijn vader was vertegenwoordiger bij een specerijenzaak van zijn grootvader. Enkele jaren later verhuisde het gezin naar Nijmegen, waar Kees verder is opgegroeid samen met twee oudere broers en een jongere zus. Vader stierf in 1966; moeder in 1995. Als extern op het Canisius College behaalde hij het eindexamen gymnasium A, en trad tijdens datzelfde jaar (1948) te Grave (N.B.) in de orde van de Jezuïeten, tezamen met ruim 30 jaargenoten. Wellicht in samenhang met de baan van zijn vader en als antwoord op eigen verzoek, vertrok hij tezamen met een aantal andere jonge medebroeders nauwelijks een jaar later vanuit

Amsterdam met de 'Sumatra' naar Nederlands Indië/Indonesië, en voltooide daar zijn noviciaat. De gebruikelijke studie daarna, van Javaans en filosofie moest herhaaldelijk onderbroken worden vanwege serieuze klachten rond de gezondheid, meest van psychische aard. Kees kon de aansluiting niet vinden met de mensen en de cultuur, zodat tot terugkeer naar Nederland moest worden besloten (1953). Traden hier de beperkingen, opgelegd door zijn slechte gezondheid vanaf heel vroeg in zijn leven, wellicht aan het licht? En bovendien: hij mocht niet fietsen, hij mocht later niet auto rijden.

Weer 'thuis' doorliep hij op aangepaste wijze de rest van de opleiding in filosofie en theologie, onderbroken door drie jaar surveillance op het Aloysiuscollege in Den Haag. Want de gevolgen van de vorige jaren werkten nog door. En er groeide in hem de vraag: als 'de missie' niet de invulling van mijn zending is, wat is dat dan wel? Een zekere verlegenheid was hem al vanaf zijn kleutertijd eigen. Tijdens de periode van zijn studie theologie te Maastricht werd hij in 1961 tot priester gewijd.

Daarna kreeg hij in Den Haag een 'zeer langdurig thuis', wonend in de residentie 'Theresia van Avila' aan de Laan (1962-2001). Vanuit het verleden had daar een van de paters als taak zorg te dragen voor apologetische cursussen en individuele bekeerlingen. Die taak werd nu aan Kees toebedeeld, tezamen met wat kleine functies binnen de structuur van de parochie. In de communiteit was er een groot leeftijdsverschil tussen hem en de rest van de zes andere huisgenoten, hetgeen zich ook uitte in de manier van werken. Voor zijn specifieke taak kon hij minder vanzelfsprekend een voorbeeld nemen aan zijn voorgangers. Zijn laatste geloften legt hij af in 1975.

Dit stimuleert hem om zijn ziel te verdiepen met een persoonlijke vorm van jezuïeten-spiritualiteit. Daarin bleek, dat hij het vermogen had om vanuit de Bron, waaruit hij zelf leefde, anderen in contact te brengen met hun eigen levensbron, en zo 'met mensen de diepte in te gaan'. Met die uitdrukking noemde hij graag het apostolaats-werk dat hij deed. Hij combineerde dat met wekelijkse assistenties in een aantal parochiekerken. Contacten met wijze en spirituele mensen uit zijn directe omgeving en onder medebroeders hebben de groei naar deze benadering ondersteund. Kees verstond de kunst 'mensen af te halen waar ze zijn'. En hij mocht niet zelden ervaren hoe genezend het kan zijn als je zo met mensen op weg gaat: op weg naar hoe God ze bedoeld heeft. Als deze weg met hem ten einde was verzamelde hij hen in de Hoeksteen, een gespreksgroep met een heel open en oecumenisch karakter. Sommigen werden zelfs werksters en werkers in de wijngaard.

Geleidelijk nemen de gezondheidsklachten af. Hij wordt een man van contemplatie en gebed, van sober en eenvoudig leven. Een tochtgenot, een begeleider. In persoonlijke gesprekken een echte partner, in gezelschap een man van weinig woorden. Het liefst luisterde hij: naar mensen, naar muziek. Ook op het niveau van de Provincie denkt hij mee en heeft hij inbreng wanneer daarom wordt gevraagd. Intern in de communiteit vervult hij gedurende een aantal jaren de taak van econoom. Met zijn groeiende kennis en interesse, welke gevoed wordt door het lezen van goede en degelijke boeken, is hij jarenlang een uitstekende bibliothecaris (1982-1996). Gaandeweg herkennen anderen in hem een wijs geworden mens. Zoals hij zelf zegt: 'ik hernieuw mijn kennis daaromtrent ongeveer om de vijf jaar. Ik richt mij dan op hoofdonderwerpen zoals: de Bergrede, het Rijk Gods, het Conciliair Proces, zodat diepte ontstaat'.

Zelf heeft hij in de beleving van de gemeenschap onder elkaar behoefte aan uitingen van 'geestelijke broederschap'. Binnen de intussen veranderde samenstelling van de medebroeders thuis probeert hij in dit opzicht het een en ander te bewerken. 'Maar', zo stelt hij, 'dan moet je het ook leuk vinden om spelletjes met elkaar te doen. Als je niet eerst met elkaar speelt, kun je ook geen geestelijke communicatie met elkaar hebben'. Geleidelijk aan groeit dat beetje bij beetje, 'maar het valt om de drommel niet mee! Ze beginnen naar die wens te luisteren!'. En met name vond Kees het fijn dat de viering van het 450-jarig Jubileum van de Sociëteit van Jezus in 1991 ook de medebroeders zelf weldoende heeft aangesproken.

Dit, met nadruk ook innerlijk, engagement met de feitelijke vorm van de gemeenschap krijgt verschillende uitingen. Hij wordt gevraagd consultor te zijn. Hij leidt de retraite voor 'Jezüeten-moeders'. In zijn apostolaat is hij ook meer verbonden met de parochie. Een aantal jaren is hij Superior van de Regio 's Gravenhage/Zuid-Holland (1991-1998). Daarin is hij zeer toegewijd. Over de diversiteit van de aanwezige medebroeders heeft hij een goed oordeel. Samen met zijn huisgenoten proberen zij elkaar te dragen. Vanwege een aantal zieken onder hen in de Regio, komt hij minder toe aan zijn eigen werk. En al doende beseft hij terdege: het blijft proberen. Niet alle medebroeders op leeftijd kunnen deze omkeer naar elkaar toe ten volle maken.

Vanuit zijn 'wat verholen plaats' binnen het parochiewerk neemt hij toch waar hoe er op het gebied van het apostolaat, ook onder eenvoudigen, een malaise naar voren komt als gevolg van teveel veranderingen. Het leven van doorsnee mensen raakt gefragmenteerd; een samenvattende achtergrond lijkt steeds minder voorhanden. Dit doet een beroep op hem. Hij zou daarin vormen van steun willen verlenen in spiritueel en ethisch opzicht. Hij heeft gedachten over een plan voor Den Haag. 'Een 'Forum' oprichten, waarin het christendom zich manifesteert en zich uitspreekt omtrent ethische problemen op macro en micro niveau. Kerken worden nog steeds teveel gezien in het licht van een privé- godsdienst'. Hij heeft een droom over een viering van de Eucharistie rond twaalf uur iedere dag in de kerk van de franciscanen aan de Fluwelen Burgwal. Ook merkt hij in eigen werk, dat het aantal mensen, dat in de kerk wenst te worden opgenomen, weer aan het stijgen is. 'Door wat er allemaal geschiedt stellen mensen weer meer de vraag: wie ben ik? Wie moet ik worden?' En dit soort vragen stellen zich zodoende ook aan de medebroeders, die in die jaren de Theresia-kerk en de Elandstraat-kerk bedienen'.

Rond zijn 70ste verjaardag gaat hij weer ervaren, dat zijn lichamelijke, en daardoor ook geestelijke draagkracht, langzaam gaat verminderen. Dat dwingt hem in zijn leven sterker ordening aan te brengen. Tevens betekent het dat ook plezier in lezen, met name over geschiedenis, en het beluisteren van muziek door met name kleinere gezelschappen en enkele instrumenten, ook zijn begrenzungen kent. Wandelen vraagt om de assistentie van een stok, de afgelegde afstand is beperkt.

De laatste tien jaar (vanaf 2001) maakt hij deel uit van de gemeenschap aan de Amaliastraat in de binnenstad van Den Haag. Zijn dagelijks leven wordt gedragen door de rijpheid van zijn geestelijke inspiratie. Het einde van zijn leven kwam plotseling. Hij stierf op 7 januari 2011. De uitvaart had enkele dagen daarna plaats in Nijmegen, en werd hij bij zijn medebroeders aldaar begraven. Bij die laatste viering werden de woorden van Paulus herhaald, omdat Kees ze zelf gezegd zou kunnen hebben: Wat mij ter harte gaat is dit: dat je met je hart mag gaan

geloven; dat je mag gaan zien en beleven, hoe groot het wonder is waarin we leven; en dat je jouw volheid mag bereiken zoals God je bedoeld heeft (Ef. 3, 18, 19).

Jos (Joop) Gadiot

1908 – 2011

Wanneer Pater Jos Gadiot, - Joseph Paul Antoine Marie waren in 't Frans zijn doop-namen -, als honderdjarige aan zijn veel jongere medebroeder Joop van Banning zijn levensgeschiedenis vertelt, verwijst hij tenslotte naar de figuur van Simeon uit het begin van het Lukas-evangelie: 'dan spreekt mij in deze 'man op jaren' geweldig aan zijn vermogen, om te zien wat de werkelijkheid is, terwijl een ander helemaal niet ziet wat er aan de hand is. ... Soms lees ik een hele maand niets anders dan alleen mijn brevier en de krant. Het is een mysterie, dat je door iets aangesproken wordt. Je voelt je dan direct daarbij betrokken. Dat is wat anders dan of je goed kunt rekenen of juist niet'. In deze woorden van 'beleggen wijsheid' tekent Jos, - voor zijn familie 'Joop' -, op welke grondhouding zijn lange leven, als mens, als priester en Jezuiet, heeft gerust: een krachtig katholiek geloven waarover hij vanuit zijn familietraditie mocht putten, en een openheid naar mensen die hij tegenkwam, met name ook naar hen, die bijzondere persoonlijke aandacht nodig hadden. Zijn leven lang was hij een scherpe observator die zaken graag ook op afstand wilde bekijken. Hij hoopte dan op een onderling gesprek omtrent de betekenis van wat hij waarnam. Via afstamming was deze Maastrichtenaar van geboorte geworteld in de beschaving en cultuur van Zuid-Nederland en, - eerder zelfs -, vanuit het Zuiden van Frankrijk.

Naast de ouders omvatte het gezin Gadiot-Marres als oudste een meisje, en daaronder de jongens Joop en Jules. De laatstgenoemde werd directeur van de ENCI. Vader was rechter te Maastricht, tevens technisch ingesteld, niet streng, maar wel met een sterk sociale intuïtie. Van hem heeft Joop een enorm gevoel voor rechtvaardigheid overgenomen. Jos liet zijn leven lang horen veel respect voor hem te hebben. Na de lagere school zat Jos gedurende zeven jaar op het internaat van Canisius in Nijmegen, en haalde er gymnasium B (1927). 'Dan leer je ook exacte vakken, die ik voor de toekomst heel belangrijk vond'. Intussen verhuisde het gezin vanuit de Brusselsestraat naar een villa aan de Hubertuslaan. In dat 'nieuwe ouderlijke' huis heeft Jos zich nooit helemaal 'thuis' gevoeld. Datzelfde jaar trad hij binnen in de orde en doorliep hij een lange opleiding. Een onderdeel ervan was een onvoltooide studie scheikunde welke hij opgedragen had gekregen. Zijn studie liep nagenoeg ten einde op de theologie in Maastricht toen hij daar tot priester werd gewijd in de kerk aan de Tongersestraat (1939).

Hierna volgden twee perioden van 'basis-zielzorg': te Amsterdam (1942-1947) in de Residentie van de Rozengracht; en, meer 'gericht', in Rotterdam, vanuit de Residentie aan de Eendrachtsweg (1949-1958). Amsterdam omvatte de jaren onder de oorlog en onmiddellijk daarna, met alles wat dat toen met zich meebracht: kapelaan, predikant, catecheet, directeur van allerlei congregaties, zorg voor talloze 'verenigingen'. In Rotterdam lag de nadruk op het geven van godsdienstlessen, op een taak als bedrijfsaalmoezenier, waar toen nog niet veel van terecht kwam, maar met name op de taak als moderator van de R.K. Studentenvereniging St Laurentius, terwijl hij tevens minister en huisconsultor was. Maar

naar eigen zeggen 'hebben mijn ervaringen van de interne verhoudingen binnen de orde vaak niet positief op mij ingewerkt. Je werd

benoemd zonder dat er ook gesproken werd over een benodigde opleiding. De genade van staat, zo leek het, kreeg je vanzelf. Vreemd vond ik ook dat vooral de pastoor over alles beslissingen nam. Parochianen hadden zodoende bijna uitsluitend contacten met hem'.

Jos Gadiot heeft gedurende dat lange leven een geweldig geheugen mogen behouden. Tot op hoge leeftijd nam hij met een kritische blik veel dingen waar, zelfs toen zijn gehoor en visuele waarneming minder werden. Ook toonde hij vaak een uitgesproken gevoel voor humor, en blijkt hij niet aan veel dingen gehecht te zijn geweest. Zijn familie waardeerde hem bijzonder om zijn vrolijkheid. Zijn interesse onder mensen ging naar iedereen uit. Hij was geen partijganger. Mensen vonden hem authentiek. Hij liet zich niet gauw beïnvloeden.

Gedurende geheel zijn leven speelde muziek een grote rol. Bij het bespelen van zijn cello kwam voor hem de diepere dimensie van het leven tot uitdrukking. Voor hem was samen muziek maken ook een middel om zinvolle contacten met anderen te hebben. Tot op hoge leeftijd heeft hij nog cello kunnen spelen.

De meest indringende taak die hij opgedragen kreeg hing samen met zijn benoeming in de St. Jozef Residentie aan de Radesingel in Groningen: aalmoezenier-zijn in het Huis van Bewaring en in de Gevangenis / Rijksasiel Dr. van Mesdag, en moderator van de R.K.Reclassering aldaar (1958-1973). 'Een ingewikkeld wereldje, die gevangenis', liet hij wel eens horen. In feite werkte het als een soort voortzetting van de ervaringen, opgedaan als aalmoezenier van het kamp Vught voor geïnterneerden en gedetineerden vlak na de bevrijding (1947- 1949). Daar had hij toen ook met succes gewerkt. Hij hield er een aantal langdurige contacten met mensen aan over. 'Een gevangenis is eigenlijk een tehuis voor relatie-gestoorde mensen. Als priester stel je je dan de vraag: hoe verkondig je hier de menswording van Christus. Het antwoord is niet moeilijk: menswording beoogt juist dat, waarin wij het zwakste zijn'. Jos heeft zich heel goed thuis kunnen voelen in Groningen. 'Wanneer je eenmaal het hart van de Groningers gewonnen hebt (en dat kon hij!) dan gaan ze voor je door het vuur'. Hij heeft daar apostolisch heel vruchtbaar kunnen werken. Hij kreeg zodoende eenzelfde ervaring als de Limburgers, wonend rond Roermond, Venlo, en noordelijker, die in 1945 door de Duitsers naar Noorden des lands werden getransporteerd, en daar werden ingekwartierd bij Groningers.

Eenmaal 65 jaar geworden, en vanuit zijn laatste aanstelling 'op pensioen', keerde Jos Gadiot terug naar het Limburgse diocees, alwaar relaties groeiden met de clergé uit het bisdom Roermond, mede via contacten met Mijnheer H. A. J. A. Verheggen, een Limburgse priester met een nationale taak voor het gevangeniswezen in Den Haag. Als gepensioneerde is hij eerst geestelijk verzorger geweest in Roermond, daarna als pastor werkzaam in het verzorgingshuis 'Petrusberg' te Sint Odiliënberg. In die periode (1974-1999) woonde hij eerst bij de Zusters van de Retraite aan de Kappellerlaan, vervolgens in een flat voor bejaarde priesters bij het Bisschoppelijk College, beide te Roermond, en tenslotte, tezamen met drie priesters in een tehuis te St.

Odiliënberg. In juni 1999 wordt zijn woning het Berchmanianum, het Jezuietenhuis voor bejaarden te Nijmegen. Daar roept de Heer hem in 2011 tot zich, die hij met verstand en

hart gedurende 103 jaar heeft mogen dienen. Pater Jos (Joop) Gadiot is onder ons feitelijk een rechtvaardige en tegelijk vrome mens geweest.

Hans Bijmans

1934 – 2011

In een pleidooi om ruimte, zodat wij elkaar gunnen om mens te worden, - helpend, soms hulpeloos, maar ook geholpen -, schrijft deze medebroeder: 'Ik herinner me nog hoe ik als jongen van 14 jaar op ziekenzondag op een ton het verkeer stond te regelen. Dat sjouwen voor de zieken heeft sterk meegespeeld bij mijn besluit jezuïet te worden. ... Dit brengt mij bovendien een goede raad van mijn novicenmeester te binnen: 'Als jezelf in de puree zit, ga dan iemand helpen die er nog erger aan toe is'. Vaak heb ik het gedaan. Het hielp, maar soms was het een verdringing'. In deze terugkijkende woorden liet Pater Hans Bijmans (1934) ons een deel van de grondstructuur van zijn leven zien. Hoe anders zou de laatste periode van zijn leven zijn!

Hij werd geboren als enige zoon temidden van twee dochters in een degelijk katholiek middenstandgezin te Den Haag. Vader was hoofdemployé bij de PTT. Tijdens zijn kindertijd voltrok zich de bezetting door de Duitsers en de hongerwinter. Op het Aloysiuscollege met heel goede cijfers geslaagd voor Gymnasium A, begon hij in 1953 bij de Jezuiten te Grave (N.B.) met het noviciaat en junioraat. Mede met het oog op een bestemming in het Midden-Oosten, werd hij voor de studie Filosofie (1956-1959) naar de medebroeders in Frankrijk gestuurd. Hij rondde dat af met een licentiaat, en kreeg tevens kans zijn Frans op hoog niveau te brengen. 'In die jaren was ik sterk bezig met de Heilig Hart devotie. Ik las nieuwe studies over het ontstaan ervan en schreef een artikel over afbeeldingen, verbonden met deze devotie. Later bleken dat stuiptrekkingen te zijn geweest vanuit het verleden.Wat bleef was: de diepe ervaring: Jezus heeft hart voor ons. Ook hield ik van deze periode een innerlijk verlangen over om het belang van mensen en hun verlangens op te nemen in mijn gebed, en zo aan te sluiten bij de wereldkerk'.

Nadat hij gedurende twee jaar ervaring had opgedaan als journalist bij de Nieuwe Linie te Amsterdam, vertrok hij naar de Jezuiten in Bikfaya, Libanon. Twee jaar studie Arabisch, gevolgd door nog een jaar met lessen godsdienst en surveillance op het SJ-college te Homs, Syria (1961-1964). Tijdens het bezoek van Paus Paulus VI aan Jeruzalem (1963) kreeg hij de taak van bijzonder verslaggever van de Nieuwe Linie. 'Eenmaal over mijn eerste schrik heen, was ik bijna blij deze onvoorziene kruisweg struikelend over tapijten te mogen meemaken. Ik juichte toe dat door dit alles de paus zonder teveel kleerscheuren loskwam uit het wereldje, dat meestal rond hem wordt opgebouwd. Nu konden gewone christenen en moslims hem zien en aanraken, want ... volgens Oosters denkpatroon, dit is een man Gods, en zijn aanwezigheid een zegen voor iedereen'.

Vanwege geelzucht aan het einde van deze periode besloot men, dat hij voor de studie van de theologie zou terugkeren naar Europa: 2 jaar in Frankrijk; 1 jaar te Maastricht, al waar hij de priesterwijding ontving (1967) in de Sint Servaas-kerk. Het laatste jaar voltrok zich aan de net gestarte KTHA-Theologie te Amsterdam, alwaar hij zijn licentiaat behaalde.

Het liefste verrichtte Hans Bijmans zijn meer plaatselijke en meer landelijke vormen van apostolisch dienstwerk vanuit groeperingen van jezuiten ter plaatse. Vanuit de SJ-residentie aan de Da Costastraat te Den Haag (1969-1979), verbonden met de kerk aldaar, werkte hij bij het ANP als assistent 'Geestelijk leven', en als redacteur bij het 'Katholiek Nederlands Persbureau'. 'Sprak het eerste mij meer aan als journalist, mijn hoofd boven water houdend temidden van feiten en meningen, bij het tweede bleef ik hartstochtelijk op zoek naar het ware, het echte. Gesterkt door mijn contacten met Pax Christi en Justitia et Pax deed het me goed als ik mocht meewerken aan verzoening, vrede en gerechtigheid'. Tegelijkertijd verzorgde hij in dezelfde geest de dekenale publiciteit. In bisdomverband nam hij initiatieven voor het oprichten van de bladen Tussenbeide voor Rotterdam, en Samen Kerk voor Haarlem. Het was goed dat deze 'tropen-jaren- tot een einde kwamen.

Verhuisd naar Nijmegen met het oog op zijn toekomstige taak, kwamen er een aantal maanden om zich voor te bereiden en te bezinnen op het afleggen van zijn plechtige laatste geloften (1980). Dat was even wennen. Die periode heeft hem in de medebroederlijke omgeving van het 'Achterhuis op Canisius' heel goed gedaan, terwijl hij 's middags praktisch werk deed in het centraal Magazijn van V&D, 'zich ontroerend verbonden voelend met mensen in de dagelijkse sleur, maar van binnen bij hen harten van goud ontmoetend ...'. 'Daar in de kapel tijdens mijn gebed, lopend, of fietsend in de prachtige natuur, heb ik weer leren bidden met open handen: Uit diepte roepend ... Jezelf aanvaardend zoals je bent, God ervarend 'als een briesje', en steeds voller wordend van Jezus' blijde boodschap'. Die 'vrije tijd' heeft hij ervaren als een luxe.

Met zijn kunde en talenten op het veld van de media vervulde hij binnen het kader van de orde gedurende vele jaren de taak van perschef van de Nederlandse SJ-provincie en contactpersoon voor de media (1979-1994). Bovendien werd hij achtereenvolgens gevraagd lid te zijn van de raadgevers van de landelijke overste, en plaatselijk overste van de communautiteit in Den Haag (1982-1990). Vele malen werd hij gekozen als lid in vierjaarlijks te houden bijeenkomsten van de SJ-groep in ons land. In 1997 nam hij als gekozen lid deel aan een wereld-bijeenkomst van de orde te Rome. Via zijn taak als coördinator van de apostolische werken in Nederland van de jezuiten-orde nam hij tevens deel aan een hele serie katholieke besturen, werkgroepen en stichtingen op landelijk niveau.

Intussen was hij van 1979 tot 1985 in Nijmegen directeur geweest van het Apostolaat van het Gebed, en tevens praeses van de Kolping Vereniging aldaar. In de laatst-genoemde taak heeft hij er aan meegewerkt om deze plaatselijke georiënteerde groepering meer bij de tijd te brengen en beter te laten aanhaken bij de vragen die toen actueel waren. Hij liet een begeleide peiling onder de leden houden omtrent blinde vlekken in dit welzijnswerk. Meer mikken op werkende jongeren en leerlingen van I.t.s. en huishoudschool. 'Of ik dit werk zinvol vind? Het is de gekste baan, die ik tot nu toe gehad heb. Soms benauwt het me dat er zoveel van me verwacht wordt. Veel leden zien de priester nog als iemand die alles kan. Maar het boeiende en ver-rijkende vind ik, dat ik iets mag betekenen voor gewone, gezellige mensen, vooral voor degenen, die tussen wal en schip dreigen te belanden'. Het werk voor het Apostolaat van het Gebed sloot aan bij datgene, waaraan hij tijdens zijn opleiding reeds aandacht had gegeven: de Heilig Hart devotie. 'Ik koesterde de stille hoop: in de zestiger jaren lag de nadruk vooral op de maatschappelijke buitenwereld, nu meer op de persoonlijke binnenwereld. In de tachtiger jaren hopelijk op beide. Het is me altijd

opgevallen dat goede christenen, die zich inzetten voor een betere samenleving, nog meer gewaardeerd worden om hun doorzettingsvermogen dan om hun prestaties. Zo getuigen ze van de hoop die in hen leeft, want God ziet dat alles goed kan komen, ondanks, vult u de hele rataplan maar in '.

Tenslotte werkte hij vanuit de SJ-groep te Haren (Gn) gedurende ruim 9 jaar als pastor in het parochiepastoraat van de stad Groningen, en werd hij daarna voor een aantal jaren overste van de communiteit, tevens kloosterbejaardenoord, van het Berchmanianum te Nijmegen (1990-2003). Toen bleek gaandeweg, dat zijn gezondheid begon na te laten, ook in geestelijk opzicht. Op 16 juli 2011 overleed hij te Nijmegen en werd hij temidden van reeds overleden medebroeders op Jonkerbos begraven.

Het vele, waarmee hij in zijn werk verbonden raakte, volbracht hij met een heel eigen accent in zijn en ons werk. Creativiteit, lankmoedigheid in zijn taken, brede kennis van het werkkterrein, een groot gemak in het leggen van contacten voor de goede zaak, gevarieerde informatie vanuit allerlei hoeken van samenleving, kerk en provincie: hij groeide er in en het heeft hem gesierd. Hij hield van tempo. Hij voelde haarfijn aan of ieder met eerbied werd benaderd, en of, in onze onderlinge gesprekken over mensen, deze met achting en respect werden bejegend. Voor ons en anderen is Hans Bijmans een medebroeder geweest, belangstellend, geduldig, loyaal, in gebed met ons verenigd. Het past om hem in hoogachting en dank te gedenken.

Guus van Hemert

1927 - 2011

'Stenen in de rivier', is de titel van het eerste boek van Pater Guus van Hemert s.j. uit de zestiger jaren. Daarin probeerde hij, aansluitend bij het teamwerk van de Nieuwe Katechismus, om 'mensen te helpen God niet zo hoog mogelijk te

zoeken, maar Hem zo laag mogelijk te vinden. Want als wij Hem niet meer in het leven, in het verder trekken van de mensen herkennen, dan missen wij Hem waar Hij zich openbaren wil. De juiste voorstelling van het heilige is dan ook geen kijk in een andere wereld, maar een kijk 'op' de wereld'. Zelf levend 'van oud naar nieuw', hebben Guus' talloze Bezinningen in de Nederlandse pers ook voor een groot aantal anderen mogen fungeren als 'stenen, gelegd in de stroom' van de rivier van ons samenleven, 'waarop we mogen stappen om verder te springen', als ons voortgaan niet wordt belet. Die overwegingen raken aan de persoonlijke bewogenheid van deze intelligente en tevens creatief heel begaafde medebroeder, die in zijn leven de genade ontving om aan 'bewustzijn en liefde' in onderlinge verbondenheid gestalte te geven, rond Jezus, de Aanwezige en Verrezone, Middelpunt en Omega.

Geboren in 1927, gedoopt met de namen Augustinus Ignatius, 'woon ik al sinds 1896 in Den Haag', zegt Guus, 'ondanks het feit, dat de stamboerderij van mijn vaders kant te vinden is in Herpt bij Heusden (N.B.) aan de Bergse Maas'. Werkeloosheid dwong zijn grootouders te emigreren naar Den Haag, en daar werk te vinden. De vader van Guus groeide er op, trouwde met Johanna zijn moeder, een Haagse, en werd architect bij de

Rijksgebouwendienst. 'Van hem leerde ik alles in de juiste verhoudingen te tekenen'. Naast Guus waren er nog twee broers en een zus, terwijl een andere zus redelijk vroeg overleed. Tijdens vakanties bleef het wijde groene land langs de Bergse Maas nog lang aan hen trekken, met alle natuur-geneugten van dien. Hun band met de katholieke kerk bleef bewaard.

Na de lagere school volgt Guus op het Aloysiuscollege van de Jezuieten het middelbaar onderwijs. Deze periode, verbonden met dagelijkse fietstochten, viel grotendeels samen met de bezetting door de Duitsers, en de hongerwinter. Lessen moesten elders gegeven worden. Ten laatste waren er ook de bedreigingen ten aanzien van de leerlingen van boven de 17 jaar. Intellectueel gesproken kwamen zijn geestelijke mogelijkheden tot uiting in het met zeer goed resultaat halen van Gymnasium A, terwijl artistiek gesproken zich duidelijke teken- en schilder-talenten begonnen aan te dienen. Na enkele maanden op de Academie voor Beeldende Kunsten trad hij begin 1947 te Grave (N.B.) binnen in het tweejarige noviciaat van de Jezuieten. In de periode, welke volgde op het afleggen van zijn eerste geloften (1949), heeft hij op zeer goed niveau de studies in Filosofie (SJ-Nijmegen), en kandidaatsexamen Kunstgeschiedenis en Archeologie aan de KUN te Nijmegen afgerond (1949-1955). Ook de studie in Theologie te Maastricht voltooide hij met goed succes in een licentiaatsexamen (1956-1960). Tijdens die periode, 31 juli 1959, werd Guus tot priester gewijd in de Kerk van Sint Servaas. Tenslotte volgde nog een jaar geestelijke bezinning in Dublin, Ierland. Zijn laatste plechtige geloften legde hij af in 1964.

Ondersteund door een sterk ontwikkelde vaardigheid om op scheppende wijze gebruik te maken van de Nederlandse taal, werd hij een gewaardeerd medewerker en docent temidden van een aantal andere medebroeders aan het Hoger Katechetisch Instituut, tevens Katechetisch Centrum in Nijmegen. Hij verschaftte wezenlijke bijdragen aan het uitgeven van de Nieuwe Katechismus

(1966). In het Voorwoord door de Nederlandse Bisschoppen lezen we de wens dat dit boek over geloven 'ons allereerst één van hart en ziel moge maken met heel die wonderlijke katholieke kerk waarin zoveel verschillende mensen leven'. Hoe anders pakte dat uit. Later heeft Guus gewezen op het sterk optimistische karakter van die tijd rond het concilie. Hij verzuchtte wel eens: 'Hadden we het woord katechismus maar niet gebruikt. Het had ons veel kommer bespaard'. Daarnaast had hij als redacteur de zorg voor enkele tijdschriften, een deeltijd taak als school-catecheet, en ging hij in op verzoeken van buiten (1961-1971).

Daarna lag de nadruk vooreerst op het geven van retraites. Maar al snel begon hij op scheppende wijze mee te werken aan KRO-TV-programma's zoals 'Lieve hemel' (1973), 'Het visioen van Jan van Eijck' (1976), 'Twee ogen, twee oren, een hart – Schepping en Evolutie – Bladerend in Brehm' (1977).

Intussen bleek het voor hem beter, om een flat te gaan betrekken voor alleen- wonenden. In het Nijmeegse verwierf hij een woonplek, gelegen op een hoge verdieping met wijd uitzicht (1975-1997). Guus hoopte dat dit bewust sober ingerichte woonhuis een plek zou worden voor werk, studie en een paar persoonlijke relaties, maar ook een plek van stilte, gebed en gastvrijheid, van waaruit de contacten met medebroeders, familie en vrienden, plus met de nodige werkkringen, onderhouden konden worden. Dat aan deze wens uitvoering is gegeven moge een bewijs vinden in een lijst van ruim 175 kleinere en langere beschouwingen, die

gedurende ruim 30 jaar hun weg vonden via o.a. literaire media. Als voornaamste daarvan mogen genoemd worden: De Heraut, Trouw, Speling, en het interne communicatieblad van de orde in Nederland, 'SJ', geheten. Ook boden zich enkele gelegenheden aan om eigen vervaardigde aquarellen en tekeningen voor anderen toegankelijk te maken: Nijmegen (1979 en 1983), Milaan (1987).

Over deelname van hem aan grotere media- projecten vallen te noemen, bij de KRO-TV: 'Altaar Matthias Grünewald' (3-delig, 1977), 'Tocht door de Middeleeuwen' (9-delig, 1979), 'Het hart op de tong', over psalmen, (4-delig, 1981), 'Tot de orde geroepen', 3-delig, 1985), en aan losse uitzendingen: 'Het visioen van Jan Eijk (1976), 'Maria ten hemel opgenomen' (1979).

Geheel het leven van Guus was ook diep geworteld in de spiritualiteit van de Jezuïetenorde. Zijn eigen geestelijke rompsand van 'bewustzijn en liefde' voelde diepe verwantschap met de bewogenheid, welke zijn Franse medebroeder Pater Teilhard de Chardin s.j. in zijn geschriften uitstraalde. Hij citeerde hem dan ook frequent, al dan niet met de naam van de auteur erbij. In eigen woorden formuleert Guus van Hemert het aldus:

'Het geheel van de visie van Ignatius: kijken naar de aarde zonder vooropgezet sacraal of dualistisch wereldbeeld, bevat de mogelijkheid tot onbevooroordeelde echte nieuwsgierigheid en kosmische overgave, waarin de 'richting naar de armen' en de 'erkenning van God in alles' als diepste visie aanwezig komen. In dit licht is het interessant dat, bij de grote kwestie van 'de evolutie van de schepping naar de mens toe', het Teilhard de Chardin was, die, zonder

vooropgezette sacrale vormgeving, Gods werken in het wereldse gebeuren probeerde te herkennen. Zulk soort visies geven een eigen mogelijkheid tot ontplooiing aan de Ignatiaanse spiritualiteit. Daarom zijn jezuiten wellicht speciaal geroepen om de mensen, die buiten de kerk nieuwe wegen zoeken, te vertegenwoordigen binnen die kerkgemeenschap. Zij bezitten de kijk en gevoeligheid van de anderen. Tegelijk geloven ze in de kerk als een goddelijk evolutieverschijnsel vol oude waarden en nieuwe mogelijkheden. Hun roeping betekent zodoende een dubbele trouw: naar de wereld in lief en eed, naar de kerk in lief en leed. Geen van beide loyaliteiten mogen zij verraden, ook al zullen tussen hen accentverschillen zeker te vinden zijn. Moge het gesprek tussen hen onderling gaande blijven. En dat lijkt mogelijk als zij het gesprek in hun eigen hart niet tot zwijgen brengen'.

Die innerlijke verwantschap in spiritualiteit beleefde hij ook sterk tijdens het zeer trouw bijwonen van Europese Congressen van Jezuïeten-kunstenaars. Van 1984 tot 1997 bezocht Guus de samenkomsten in achtereenvolgens: Parijs, Athene, Kiev-Moskou-Leningrad, Kopenhagen, Berlijn, Maastricht, Florence, en Warschau. Vaak hield hij ons, medebroeders, op de hoogte van zijn belevenissen.

De hierboven geschetste artistieke, intellectuele en spirituele vitaliteit begon rond zijn zeventigste verjaardag gaandeweg te verminderen. De ziekte van Huntington tastte geleidelijk zijn bewegingen en houding van zijn lichaam aan, en had ook enige invloed op de scherpte van geest. Daarom woonde hij vanaf 1997 annex aan het Berchmanianum in Nijmegen. Maar naar vermogen bleef hij creatief in het schrijven van korte beschouwingen over 'de dingen des levens'. Voor enkele ingrepen was opname in het ziekenhuis

noodzakelijk. Maar achter zijn naam beef nog lang staan: scriptor, schilder, diverse assistenties. Temidden van zijn medebroeders heeft Guus zijn leven neergelegd in de handen van zijn Heer op 8 augustus 2011, en eindigde dit Proces van Liefde. In de hoop, dat hij binnen mocht treden in Het licht van Omega.

Pater Gerard Fokke

1924 – 2011

In Pater Gerard Fokke (1924) hebben talloze mensen een zeer levendige persoon mogen ontmoeten. 'Een prachtmens', zeggen zijn familieleden en vrienden, 'die gezegend was met een groot hart, dat hij graag met iedereen deelde'. Als oudste kwam hij ter wereld in het degelijk katholieke middenstandsgezin Fokke – Geerinck in Den Haag. Vader was magazijnbeheerder ijzerwaren- en gereedschappen-groothandel. Na hem volgden nog een zus, een broer, en drie zussen. Tijdens zijn jongensjaren woonde de familie in Delft. Voor het katholiek voorgezet onderwijs fietste hij dagelijks langs de Vliet naar het Aloysiuscollege te Den Haag, en behaalde er in 1943 het Gymnasium B met heel goede resultaten. Van huis uit kreeg hij mee, hoezeer de onderlinge band van meer belang was dan de drift om als ruim getalenteerde mens boven anderen uit te steken: het gezin als basis voor de latere leerschool in naastenliefde.

Twee manieren van doen bleven zijn manier van leven tekenen tot op hoge leeftijd: het gebruik van zijn fiets, met hoog tempo en ook lange afstanden, en de rust om al vissend langs het water te zitten, later heel vaak op het eiland in Hoogmade. Driemaal schaatste hij in de winter de Elfstedentocht, tweemaal met succes; bij de laatste keer was hij 62 jaar oud.

Zijn wens om geneeskunde te gaan studeren werd doorkruist door maatregelen van de Duitse bezetter. Daar bovenop kwamen de diep ingrijpende ervaringen, waardoor het leven minder vanzelfsprekend wordt: deelname aan de arbeidsdienst en noodzaak om onder te duiken. Enige maanden voordat hij de leeftijd van volwassenheid bereikte vierde Nederland in 1945 de bevrijding.

Gerard vond in de ruim tien jaar, die toen volgden (1945-1957), een baantje in de sociale verzekering bij Centraal Beheer, bij het Ministerie O., K., en W., en bij Electrotechnisch Vakonderwijs in Den Haag en Amsterdam. 's Avonds en in zijn vrije tijd studeerde hij Nederlands Recht: candidaatsexamen te Amsterdam (1949), daarna doctoraal in Leiden (1953). 'Alles bij elkaar: een vrij normaal leven, niet bijster interessant, dat een normale ontwikkeling beloofde, vergeleken met mijn vroegere wens medicijnen te gaan studeren'. Juist in die zelfstudie werd een flink beroep gedaan op eigen inzet en levenskracht, en groeiden opnieuw zijn intellectuele begaafdheden. Zijn sportieve begaafdheden gaf hij kansen als zeer actief lid van de handbalvereniging Hellas in Den Haag. In de katholieke gemeenschap van Nederland gaven de bisschoppen in 1954 het Bisschoppelijk Mandement uit. 'Dat heeft mij mede aan het denken gezet over het perspectief van mijn leven'.

Intussen ontmoette Gerard een meisje waar hij erg veel van is gaan houden, naar eigen zeggen. Zij kwam uit principieel socialistisch milieu, waar een grondig wantrouwen heerste

ten aanzien van de kerken. Zij is gedoopt, katholiek geworden, een verloving had plaats. Ook voor Gerard maakte dat Bisschoppelijk Mandement moeilijk te verteren facetten van het rijke roomse leven voorgoed ongenietbaar. Zij van haar kant kon de praktische katholieke politiek principieel niet met haar geweten in overeenstemming brengen. Gerard zegt: 'dit wetboek in haar hart was sterker dan haar hart, en zij gaf mij mijn vrijheid. Het werd een agonie in beider leven. Ondanks alles kon ik blijven zien, dat dit het hart van het geloof niet raakte, ondanks de bisschoppen'. Desalniettemin heeft de plotseling verbroken verloving zijn leven tot op zijn grondvesten geschokt. Gerard geeft toe: 'dat zij hem veel heeft geleerd: hoe het eraan toegaat in de wereld. Hoe je in praktische politiek met mooie woorden voor gek gezet kan worden. Wij zijn niet de enige slachtoffers van het Mandement geweest'. Later, wanneer hij half vijftig is, verklaart hij: 'Van mij hoeft het CDA niet. Ik blijf uiterst gevoelig voor 'sociale gerechtigheid'. Gelukkig kan ik daar in mijn werk nú iets van uitleven!'

Omdat hij genoeg kreeg 'van de zo hyper-kritische en sterk afstandelijke benadering van godsdienst toendertijd in Nederland, besloot Gerard in te gaan op 'n aanbeveling van een vroegere medestudent, en vertrok hij in 1957 naar Canada; hij vond er spoedig een baan als chartered accountant. Bij wijze 'vanzelfsprekend', zocht hij ook contact met de katholieke gemeenschap in

Toronto, en ontmoette daar een Nederlander die daar theologie studeerde om priester te worden in een diocees in Ontario.

In deze nieuwe omgeving kwam zijn hart weer tot rust. Ook al vond hij de kritiek in zijn eigen land terecht, hij hield toch dieper in zichzelf de vraag: koop je er iets voor? In de Angelsaksische cultuur en benadering van het leven voelde hij zich goed thuis: voor kwesties die zich stellen praktische oplossingen zoeken. Strikt hiërarchisch denken is daar vreemd aan'. In trouw aan het vele positieve in de Kerk uit vroegere jaren, de vreugde van te mogen geloven, en een vanouds sterke interesse in de Sociëteit van Jezus, kwamen weer opnieuw onder Gerards aandacht op een zodanige wijze, dat hij zich daaromtrent informeerde, en uiteindelijk besloot om in 1959 in te treden bij de Engels sprekende Provincie van de Jezuïeten. 'De Canadese jaren van opleiding in de orde, die volgden, hebben hem zijn élan hergeven', schrijft hij.

In die jaren verliep de opleiding daar nog op traditionele wijze. Over die 11 jaar, noviciaat, filosofie en theologie, formuleert hij onder andere: 'na jaren van echt hard werken met een academische studie ernaast waren deze jaren net wat ik nodig had: nadenken, verademen, kortom een extra lange, gratis vakantie'. Tevens kreeg hij de mogelijkheid om zijn vele intellectuele gaven in een brede zin tegemoet te treden. Teruggekeerd naar Nederland vanwege ernstige ziekte en sterven van zijn vader werd Gerard in 1966 te Den Haag tot priester gewijd, waarna in Leuven en Drongen de laatste opleidingsjaren volgden. En alsof dit nog niet voldoende was kreeg hij vanuit de SJ-Provincie van Engels Canada de opdracht, zich in Leuven te gaan bekwamen in het vak kerkgeschiedenis. Dit met het doel om te Toronto les te gaan geven aan jongere generaties medebroeders en anderen.

Die studie voltrok zich in Vlaanderen, Leuven, research in Rotterdam, en werd afgesloten met een proefschrift over Erasmus en Origenes in het Engels (1970- 1978). Maar opnieuw: de tijden hadden niet stil gestaan. Ook in Canada ondergingen de priesteropleidingen een proces van fusie. Daarin bleek voor 'doctor Gerard Fokke' niet langer een plaats beschikbaar

te zijn. Hij keerde terug naar Nederland en werd aldaar lid van de Nederlandse Provincie van de Jezuïeten. In 1984 legde hij zijn laatste plechtige 4 geloften af in de gemeenschap van de Breul te Zeist, alwaar hij, na enkele jaren op het Berchmanianum te Nijmegen, tot aan de opheffing van dit huis zijn woonplaats had (1983-1995).

Een universitaire carrière ligt, gezien zijn leeftijd, niet meer in het verschiet. Vanuit Zeist, in het midden van het land, wordt hij met zijn brede ontwikkeling, de 'officiële' aalmoezenier van de kermisexploitanten en circusartiesten. Die moeten hun eigensoortige werk doen temidden van diverse belangen. Feitelijk zijn het typische ondernemers, van vader op zoon. 'Je raakt in die wereld opgenomen door gewoon te kijken en te doen. Ruim 85% van hen zijn katholiek gedoopt. Zij voelen zich katholiek in hart en nieren. Op zondagen blijkt dat niet zo, maar wel bij belangrijke momenten des levens. Een heel aparte manier van leven voor de mensen met deze bezigheden verbonden. En dat kleurt dan tevens het werk van de betrokken pastor'.

Met wie Gerard gedurende zijn 'bewogen' leven was geworden, heeft hij zich daaraan nog 13 jaar helemaal mogen geven, totdat hij werd gepensioneerd (1989). Bij die gelegenheid kreeg hij de erespeld uitgereikt van de Nederlandse Bond van Kermis-bedrijfhouders. Zijn commentaar: 'het was zeer interessant pastor te zijn van een allesbehalve 'engelachtige' parochie. In hoofdzaak bestond die uit 'rand-kerkelijken'. Toch waren het mensen om van te houden, met gouden karakters'. Met zijn juridische kennis richtte hij zijn aparte aandacht op een goede schoolopleiding van de kinderen van deze mensen, o.a. door de hulp van 'Rijdende Scholen'. Ook daarin is hij hele-maal 'ingekropen'. En wellicht paste deze vorm van 'mobiele' zielzorg het beste bij wie Gerard, vanuit zijn familie van jongs af aan nu eenmaal geworden was.

In zijn eigen woorden over deze jaren: 'Ik zit graag tussen de medebroeders, er is service, en dat is, gezien mijn andere bezigheden en leeftijd, een zorg minder. Onderweg heb ik overal vrienden zitten, vooral uit de bedreigende jaren van de oorlog, of verbonden via de sport. Dat is een heel stuk van mijn leven. Naast een bestuursfunctie bij de Haagse handbalvereniging Hellas, - waarvan ik van jongs af actief lid ben op 'meerdere velden' -, speel ik ook nog sportief mee in een roemrucht elftal uit het verleden, nú 'veteranen-team'. Dat durft het nog op te nemen tegen heel wat jongere groepen. Oude schoolvrienden, leden van de wijdere familie, en anderen, zijn blij mij af en toe te ontmoeten en onderling een avond te praten. Op reis breng ik er dan de nacht door, en reis door ten dienste van de kermissen. Veel van die bezoeken zijn: 'apostolaat'. Hoe dan ook: ik 'amuseer mij best' in het leven, en ben dankbaar dat ik als priester op leeftijd deze mooie taak heb'.

Hoe directe familieleden aankeken tegen de nauwe band die zij met Gerard hebben mogen ervaren? Zij formuleren: 'Een pracht mens, gezegend met een groot hart dat hij graag met iedereen deelde. Van een belangrijke gebeurtenis wist hij een blijmoedig doch plechtig ritueel te maken. Zijn speeches en preken gaven ons hoop, humor, energie en liefde. Hij was enorm betrokken bij het leven van iedereen'.

In de jaren die volgen (1991-2009) woont hij achtereenvolgens in Den Haag en Utrecht, heeft hij wachtend op een nieuwe bestemming, een sabbatjaar, verblijft hij enkele maanden in Canada, vervult hij de nodige pastorale assistenties, en is enkele keren serieus ziek. De laatste twee jaar woont hij op het Berchmanianum in Nijmegen alwaar hij in 2011 is

overleden. In die periode ervaart hij gevoelsmatig weer steeds sterker 'nergens eigenlijk bij te horen'. Op velerlei wijzen heeft Gerard in zijn leven laten zien dat hij een groot liefhebber was van de natuur. Hij ging altijd uit van het goede in de mens. Zijn katholieke geloofsovertuiging en gelovige levensvisie waren daarbij leidend.

Frans Jozef van Beeck

1930 – 2011

Frans Jozef, - Joep –, was een veelzijdig begaafd man. Hij bleek een goed violist, ontpopte zich in zijn studiejaren als koordirigent, promoveerde op een proefschrift over de poëzie van Sir Edward Shesburne en publiceerde een oeuvre van vele tientallen boeken en artikelen in bundels, tijdschriften en encyclopedieën. Die werken bestreken de actuele theologie, staken de grens over naar poëzie van Chaucer en Hopkins, en gingen in gesprek met vele collega's.

Hij was een geleerde en zeer vruchtbare schrijver. Zijn theologische publicaties werden zo goed ontvangen, dat hij zijn activiteit al spoedig kon verplaatsen naar de Verenigde Staten. Daar werkte hij vanaf 1968 bijna veertig jaar. Zijn docentschap en schrijf-activiteit liepen al spoedig uit op de zorg voor de individuele student, collega en medebroeder. Dan ging de professor heel dicht bij hen staan en ontstond er vaak een diepe relatie. Hij werd voor honderden een kostbare vriend, een bekwaam coach of een echt geestelijke begeleider.

In zijn hoofdwerk '*God Encountered*' beschrijft hij hoe God op de allereerste plaats ontmoet dient te worden. God geeft zich te kennen. Slechts daartoe dient het theologisch bedrijf. En alleen de ontmoeting met de concrete levende mens kan die ontmoeting met de levende God waarmaken. Frans Jozef theologiseerde met zijn hart. Toen hij na een hersenbloeding moest repatriëren, werd zijn oeuvre voor hem, zoals hij eens zei, 'als stro' en ging hij zich uitsluitend toeleggen op de Ontmoeting. Niet om de boeken en de studie, zelfs niet om de persoonlijke contacten ging het hem, maar om de mystieke gang: 'Ik ga nu alleen nog maar naar God zoeken', verklaarde hij toen hij in Nijmegen aankwam. Wie hem door het huis zag schrijden – strompelen heeft hij nooit gedaan – wist hem op Weg. Op de eenzame loutering van de laatste maanden heeft zijn hele leven hem voorbereid.

Ferd Heselaars

1925 – 2011

Zeer honkvast is pater Ferdinand Pieter Heselaars tijdens zijn leven geweest, zij het op ver van elkaar gelegen plaatsen op aarde!

Opgroeiend in Amsterdam ging hij naar het Ignatiuscollege.

Eenmaal ingetreden onmiddellijk na de bevrijding (1947), bracht het schip de 'Oranje' hem naar toen reeds Indonesië (1951), alwaar hij ruim 50 jaar zijn woonplaats had in Yogyakarta op Java. Reeds tijdens de studie theologie in Yogyakarta stimuleert Ferd zijn medebroeders tot degelijke studie, ook al was hij in feite graag een 'practicus'.

Na zijn wijding tot priester (1958) begon hij, geholpen door anderen, in Yogyakarta aan de ontwikkeling van wat eerst een Katechetisch Centrum werd genoemd (1963), en later is opgegaan in de Katholieke Universiteit Sanata Dharma: Puskat AKKI - Akademi Katechetik Indonesia. Zelf het liefst op de achtergrond, inspireerde en stimuleerde hij volgaarne een dergelijke kwalitatief hoge opleiding in catechese, filosofie en theologie ten dienste van leken, religieuze zusters en broeders, en priesters afkomstig vanuit geheel Indonesië. Hij gaf les, was redacteur en uitgever, leidde als voorzitter diverse commissies of droeg daaraan bij als lid.

Even vanzelfsprekend voor Ferd waren zijn vele bijdragen aan de vestiging en uitgroei van de Indonesische jezuïeten-provincie. Hij was onder andere consultant van de provincie, (vice-) rector van de theologische opleiding (1974-1982), enkele jaren instructor voor het tertiaat, en regionaal superior rond Yogyakarta (1990-1996). Tevens is Ferd betrokken bij de post-academische opleidingen ten dienste van een levenwekkende kerk in het hedendaagse Indonesia en in de toekomst.

Toen na deze jaren Ferd moest gaan merken dat zijn lichaam ook verzorging nodig had, heeft hij genezing gezocht, en het 'wat kalmer aan' gedaan. Ten laatste heeft hij zich toevertrouwd aan de verzorging voor bejaarden in Giri Sonta, totdat hij in Semarang gestorven is op 2 februari 2011, de dag waarop we vieren, dat Simeon 'in het Kind Jezus het Heil erkent, door God bereid voor alle volken' (Lk. 2, 30,31).